

Sygn. akt IV KK 94/22

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie **A. B.**

podejrzanego o czyn z art. 148 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 6 lipca 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od postanowienia Sądu Okręgowego w S.

z dnia 10 marca 2021 r., sygn. akt II K [...]

p o s t a n o w i ł

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S.

UZASADNIENIE

Prokuratura Rejonowa w A. skierowała do Sądu Okręgowego w S. wniosek o umorzenie postępowania i orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym wobec A.B.. podejrzanego o czyny z art. 148 § 1 k.k., art. 190 § 1 k.k. i art. 278 § 1 k.k. (k. 472 i n.)

Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z 10 marca 2021 r., sygn. akt II K [...]:

1. ustalił, że A.B. dopuścił się popełnienia zarzucanych mu czynów zabronionych opisanych szczegółowo w pkt 1-3, nie mogąc w trakcie czynów rozpoznać ich znaczenia i pokierować swoim postępowaniem, to jest w warunkach określonych w art. 31 § 1 k.k. i w związku z tym na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. prowadzone przeciwko A. B.

- postępowanie karne umorzył;
2. w związku z popełnieniem czynów zabronionych na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k. w zw. z art. 93b § 1 k.k. w zw. z art. 93c pkt 1 k.k. w zw. z art. 93g § 1 k.k. tytułem środka zabezpieczającego orzekł pobyt podejrzanego A. B. w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym;
 3. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. T. N. kwotę 1.107 złotych brutto tytułem wynagrodzenia za obronę z urzędu podejrzanego A. B. w postępowaniu przygotowawczym i sądowym;
 4. na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k. kosztami procesu obciążył Skarb Państwa.

Powyższe orzeczenie nie zostało zaskarżone przez strony i uprawomocniło się 18 marca 2021 r. Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z 7 maja 2021 r. w sprawie o sygn. akt II Ko [...], wskazał Regionalny Ośrodek Psychiatrii Sądowej w S. jako miejsce pobytu i realizacji środka zabezpieczającego orzeczonego wobec A. B. (k. 643).

Kasację od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z 10 marca 2021 r., na niekorzyść A. B., wniósł Prokurator Generalny, który podniósł zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść postanowienia naruszenia przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 201 k.p.k. a *contrario*, a w konsekwencji art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., polegającego na tym, że Sąd Okręgowy w S. zaniechał przeprowadzenia wnikliwej i kompletnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, opierając ustalenia co do winy A. B. na opiniach biegłych lekarzy psychiatrów i biegłego psychologa z dnia 22 stycznia 2021 r. oraz 10 marca 2021 r., które nie spełniają kryteriów opinii pełnych, w konsekwencji czego przedwcześnie i wadliwie przyjął, że A. B. dopuścił się popełnienia zarzucanych mu przestępstw, nie mogąc w trakcie czynów rozpoznać ich znaczenia i pokierować swoim postępowaniem, to jest w warunkach określonych w art. 31 § 1 k.k. i w związku z tym na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. prowadzone przeciwko A. B. postępowanie karne umorzył, podczas gdy prawidłowa analiza i ocena zgromadzonych dowodów, wobec oparcia jednoznacznego stanowiska biegłych o zniesionej poczytalności podejrzanego na niepełnym materiale źródłowym, jak również jego niewystarczającego uzasadnienia, winna

skutkować uzyskaniem - przed wydaniem przez sąd orzeczenia - uzupełniającej opinii biegłych lekarzy psychiatrów i biegłego psychologa, poprzedzonej zapoznaniem się przez tych biegłych z dokumentacją z pobytu - na krótko przed dokonaniem zabójstwa I. Ł. - podejrzanego w Szpitalu Psychiatrycznym w T., a także uzyskaniem od biegłych rzetelnego ustosunkowania się do kwestii zażycia przez A. B. środków odurzających w postaci amfetaminy, której obecność we krwi podejrzanego w stężeniu 38,64 ng/ml stwierdzono po zatrzymaniu wymienionego bezpośrednio po zabójstwie w dniu 18 czerwca 2020 r. oraz skutków ich zażycia w kontekście wyłączenia, bądź braku podstaw do wyłączenia, odpowiedzialności karnej podejrzanego w rozumieniu art. 31 § 3 k.k.

Skarżący wskazując na ten zarzut wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna, wobec czego podlegała uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron, zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k.

Trafnie podniósł w niej skarżący, że w przedmiotowej sprawie doszło do naruszenia wskazanych w *petitum* kasacji przepisów prawa procesowego. Zgodnie z treścią art. 93g § 1 k.k. sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym wobec sprawcy określonego w art. 93c pkt 1 - a zatem co do którego umorzono postępowanie o czyn zabroniony popełniony w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k. - jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym. Niepoczytalność sprawcy musi być jednak ustalona w sposób pewny i wynikać z opinii biegłych, którym nie można postawić zarzutów wymienionych w art. 201 k.p.k., przede wszystkim zaś zarzutu niepełności.

W przedmiotowej sprawie, po przeprowadzonej obserwacji psychiatryczno-psychologicznej podejrzanego A. B. w Oddziale Psychiatrii Sądowej o Wzmożonym Zabezpieczeniu SPP ZOZ w C., powołani biegli psychiatrzy i psycholog stwierdzili

objawy choroby psychicznej pod postacią zaburzeń afektywnych dwubiegunowych, w chwili wydawania opinii w postaci epizodu mieszanego, a także uzależnienie mieszane od alkoholu i narkotyków. Biegli nadto skonstatowali, że w czasie popełnienia zarzucanych czynów, A.B. ujawniał objawy epizodu maniakalnego w przebiegu wymienionej choroby psychicznej (tj. zaburzeń afektywnych dwubiegunowych). W czasie popełnienia zarzucanych mu czynów podejrzany A. B. miał zniesioną zdolność rozpoznania znaczenia czynów i pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu art. 31 § 1 k.k. W ocenie biegłych istnieje również wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez podejrzanego podobnego czynu, dlatego koniecznym jest zastosowanie wobec niego środka zabezpieczającego w postaci leczenia psychiatrycznego i odwykowego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym (k. 409-442). Na posiedzeniu 10 marca 2021 r., biegli zgodnie podtrzymali wydaną uprzednio opinię oraz wnioski odnośnie do stanu zdrowia psychicznego podejrzanego *tempore criminis* (k.559-561). Jak wynika z akt sprawy, stanowisko biegłych wyrażone w obu opiniach legło u podstaw wydania zaskarżonego orzeczenia o umorzeniu prowadzonego przeciwko temu podejrzanemu postępowania karnego oraz orzeczeniu wobec niego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym (k. 562 i n.).

Zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w S. jest jednak przedwczesne, gdyż oparto je na opiniach (pisemnej i ustnej) wspomnianych biegłych, które – wbrew stanowisku Sądu I instancji – nie mogły zostać uznane za pełne i spójne, skoro nie uwzględniały wszystkich istotnych okoliczności dotyczących stanu zdrowia psychicznego podejrzanego. Biegli przede wszystkim w swych rozważaniach pominęli dokumentację medyczną z leczenia i hospitalizacji podejrzanego w okresie, w którym – ich zadaniem – miały występować u A. B. epizody maniakalne. Podejrzanym w okresie pokrywającym się z czasookresem zarzutów był bowiem hospitalizowany, m.in. w Szpitalu Psychiatrycznym w S. i Szpitalu Psychiatrycznym w T.. Epikryza z hospitalizacji w Szpitalu Psychiatrycznym w S., w którym podejrzany przebywał od 7 maja 2020 r. do 19

maja 2020 r, nie potwierdziła jednak u niego ewidentnych objawów choroby afektywnej dwubiegunowej, a tym bardziej doznań omamowych. Zachowanie A. B. oceniono jako spokojne, nie obserwowano agresji ani autoagresji. Napęd psychoruchowy był w granicach normy. Pacjent nie relacjonował przeżyć psychoaktywnych, negował doznania omamowe.

Rozpoznano za to u A. B. zaburzenia emocji i zachowania w przebiegu uzależnienia mieszanego, jako rozpoznanie zasadnicze, a jedynie rozpoznanie współwystępujące sklasyfikowano jako cechy zaburzeń osobowości oraz zaburzenia afektywne dwubiegunowe w wywiadzie (k. 294).

Dokumentacja medyczna ze Szpitala Psychiatrycznego w T. nie została w ogóle załączona do akt, pomimo, że A. B. wyraźnie w czasie badań przez biegłych (k. 306, 309), jak i podczas obserwacji sądowo-psychiatrycznej (k. 425, 427) podnosił okoliczność pobytu we wskazanej placówce. Informacje przez niego podawane nie pozwoliły jednak na poczynienie jakichkolwiek sensownych ustaleń w zakresie powodu i przebiegu jego hospitalizacji, a także jej oceny. Fundamentalne znaczenie w tym zakresie ma właśnie dokumentacja medyczna. Niebagatelne przy tym jest to, że podejrzany Szpital Psychiatryczny w T. opuścił na krótko (zaledwie kilka dni) przed dokonaniem zabójstwa I. Ł.. Także zatem z tego powodu dokumentacja z tej placówki powinna być uwzględniona w procesie określania przez biegłych stanu zdrowia i poczytalności A.B.. Opiniujący w niniejszej sprawie wyciągnęli natomiast kategoryczny wniosek, że stan maniakalny u podejrzanego trwał od kilku tygodni przed zdarzeniem. Biegła I. S. twierdziła jednocześnie, że na takie stwierdzenie pozwalały dane, testy, badania, rozmowy i dokumentacja medyczna (k. 560v). Z treści opinii wynika, że znaczna część wiedzy na temat stanu zdrowia podejrzanego, w tym towarzyszących mu zjawisk natury psychologiczno-psychiatrycznej, pochodziła z relacji A. B., a przecież lekarze ze Szpitala w S. sugerowali już wcześniej o możliwości metasymulacji lub sursymulacji przez podejrzanego omamów słuchowych (k. 438). Nie może być tym samym przekonujące twierdzenie, że całościowa dokumentacja z przebiegu leczenia

podejrzanego, nie jest konieczna do wydania pełnej i kategorycznej opinii, tym bardziej jeśli już tylko na podstawie analizy znajdujących się w aktach sprawy informacji, powstaje uzasadniona wątpliwość, czy w okresie objętym zarzutami rzeczywiście podejrzany miał zniesioną poczytalność, jak stwierdzili ostatecznie biegli w opinii.

Omawiana opinia nie wyjaśnia nadto w sposób należyty kwestii zażycia przez A. B. środków odurzających w postaci amfetaminy, której obecność we krwi podejrzanego w stężeniu 38.64 ng/ml stwierdzono po jego zatrzymaniu bezpośrednio po zabójstwie 18 czerwca 2020 r. (k. 337-338). Podejrzany jest osobą od wielu lat nałogowo zażywającą narkotyki i pijącą alkohol, stwierdzono u niego uzależnienie mieszane. W dniu zabójstwa znajdował się pod wpływem amfetaminy – jak sam wyjaśniał „zażyłem jakieś chemikalia” (k. 121). W tej sytuacji niezbędne było zatem wyjaśnienie, czy wpływ na zachowanie podejrzanego miał rzeczywiście stan chorobowy, czy – co jest aktualnie równie prawdopodobne – zażyte uprzednio środki odurzające. Przypomnieć należy, że biegła I. S. wskazała, iż dodatkowo czynnikiem osłabiającym kontrolę i przyczyniającym się do wzmożenia agresji było zażycie środka odurzającego w postaci amfetaminy poprzedniego dnia, co mogło wzmacniać agresję, pobudzenie. Wyjaśnienie tych okoliczności pozwoliłoby zatem na przesądzenie, czy wobec podejrzanego nie zachodziły warunki o jakich mowa w art. 31 § 3 k.k. Zgodnie wszak z tym przepisem, nie wyłącza winy zachowanie sprawy, który wprowadził się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

Suma przytoczonych wyżej okoliczności dotyczących stanu zdrowia psychicznego podejrzanego w czasie dokonania przedmiotowych czynów, wskazuje na niejasności i z tym związane wynikające m.in. z niepełności materiału dowodowego, a także w konsekwencji z niepełności opinii, która stała się podstawą ustalenia o zniesieniu poczytalności podejrzanego. Pomimo pozyskania opinii zespołu biegłych psychiatrów i psychologa wątpliwości powyższych nie rozstrzygnięto przed wydaniem zaskarżonego postanowienia. Sąd Okręgowy w S.,

jak słusznie podniósł prokurator, wydając to postanowienie nie sprostał regułom rzetelnego procesu, opartego na zasadzie obiektywizmu i w konsekwencji ustalenia faktyczne oparł na niekompletnym materiale dowodowym, naruszając w ten sposób przepisy art. 201 k.p.k., przez to również art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k.

W tej sytuacji koniecznym było uchylenie zaskarżonego postanowienia w celu uzupełnienia postępowania dowodowego o wskazane wyżej braki. Dopiero po tym uzupełnieniu będzie możliwe podjęcie prawidłowej z procesowego punktu widzenia decyzji rozstrzygającej podstawy odpowiedzialności A.B., w szczególności kwestię zawinienia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]